

İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Okuryazarlık Düzeyleri ve Bilgisayar Derslerine Karşı Tutumları

Serkan DİNÇER¹, Nuray KUTLAR¹, Devkan KALECİ², Hasan KIRAN²

¹ Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Adana

² İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya

dincerserkan@cu.edu.tr, nuraykutlar@hotmail.com.tr,

devkan@inonu.edu.tr, hasankiran@e-mail.com.tr

Özet: Gelişen teknolojilerle birlikte sosyal toplumlardaki bireylerin bilgisayar okuryazarlık seviyeleri artmıştır. Gelişen ve gelişmekte olan ülkelerde bireylerin bilgisayar okuryazarlık seviyelerinin artırılması için çeşitli çalışmalar yapılmış, bireylerin bilgisayarı etkin kullanabilmeleri için bilgisayar dersleri ilköğretimden itibaren müfredata dahil edilmiştir. Türkiye’de ise geçtiğimiz yıllara kadar ilköğretim 4. sınıfından itibaren zorunlu ders halinde müfredatta bulunan bilgisayar dersleri, günümüzde ilköğretim 6. sınıfından itibaren seçmeli ders şeklinde müfredata dahil edilmiştir. Literatürde bu değişikliğin yapılmasından sonra ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar okuryazarlık seviyelerini inceleyen bir çok çalışmaya ulaşılmış, öğrencilerin bilgisayar okuryazarlık düzeylerindeki değişimi gösteren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, günümüzde ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar okuryazarlığı düzeylerinin hangi seviyede olduğunu; bu seviyenin önceki yıllarda ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar okuryazarlık düzeylerini ölçen çalışmalarla karşılaştırılmasıyla, müfredattaki bu değişikliğin öğrencilerin bilgisayar okuryazarlık düzeylerine nasıl bir etki yaptığını ve günümüzde ilköğretim öğrencilerinin bilgisayara karşı tutumlarını araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bilgisayar Okuryazarlığı, Bilgisayara Karşı Tutum.

1. Giriş

Okuryazarlık kavramı günümüz şartlarında, sadece yazılı metinleri okuma-yazma becerisi olarak tanımlanmaktan çıkmış, yaşamın her noktasındaki faktörlerin her birinin etkin kullanımı şeklinde tanımlanmaya başlanmıştır [5, 9, 12, 15, 20].

Okuryazarlık kavramı çok genel bir ifade olmasından dolayı bu kavram zamanla alt basamaklara ayrılmış ve farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bilgi okuryazarlığı kavramı ilk kez 1974’te Amerikan Bilgi Endüstrisi Derneği başkanı Paul Zurkowski tarafından Kütüphane ve Bilgi Bilimi Ulusal Komisyonu (NCLIS) için hazırlanmış olduğu raporda kullanılmış ve “işlerinde bilgi kaynaklarını kullanmayı bilenler, bilgi okuryazarı bireylerdir ve bu bireyler karşılaştıkları sorunları çözmede birincil kaynakların yanında çok çeşitli bilgi araçlarını kullanma tekniklerini ve becerilerini öğrenmişlerdir” biçiminde tanımlanmıştır [4, 7, 14, 16, 17]. Bu

bağlamda bilgi okuryazarlığı, “bilgiye erişme, erişilen bu bilgiyi etkin bir biçimde kullanma becerileri” biçiminde tanımlanmaktadır [14].

Bilgi okuryazarı olan birey, nasıl öğreneceğini öğrenmiş bireydir. Çünkü bu bireyler bu bilgilere ulaşabilmek için gereken yol, yöntem ve teknikleri bilmekte, karşılaşılan sorunun üstesinden gelebilmektedir [14]. Geçmiş dönemlerde kişiler bilgiye ulaşmak için kısıtlı kaynaklar kullanırken, günümüzde ise bilgisayar ve teknolojileri ile bilgiye daha hızlı, daha kolay ve birçok farklı kaynaktan ulaşabilmektedir. Bireyin bu şekilde bilgiye ulaşabilmesi ve etkin bir bilgi okuryazarı olabilmesi için bilgisayar ve teknolojilerini etkin bir şekilde kullanması, yani iyi bir bilgisayar okuryazarı olması artık zorunluluk haline gelmiştir [5].

Bilgisayar okuryazarlığı kısaca “bilgisayar kullanma yeteneği” olarak tanımlansa da [9], “çeşitli amaçlara ulaşmada bilgisayarı ve programları denetleme, bilgisayarı, bilgiyi elde etmede, iletişim kurmada ve sorun

çözmede kullanma yeteneği.” [1] gibi tanımlar da literatürde bulunmaktadır. İyi bir bilgisayar okuryazarı olan bireyden, bilgisayarı çalıştırması, bilgisayarın çalışma mantığının ve bileşenlerini bilmesi, bilgiye nasıl ulaşacağını bilmesi ve bu amaçla bilgisayar programlarını etkin bir şekilde kullanması beklenmektedir [19].

Bu zorunluluk çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim programlarına temel bilgisayar dersi yürürlüğe konmuş ve XVII. - XVIII. Eğitim Şuralarında öğrencilerin bilgisayar okuryazarlığına sahip olmaları ve bilgi çağına ayak uydurmaları amacıyla bilgisayar okuryazarlığının zorunluluğu vurgulanmıştır [5, 10, 11]. Fakat bu ifadeler zıt olarak ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda zorunlu olarak haftada iki saat olan “Bilgisayar Dersi” seçmeli olarak bir saate düşürülerek sadece 6., 7. ve 8. Sınıfların müfredatına dahil edilmiş, bu olumsuzluklara ek olarak bu dersin müfredattan kaldırılması zaman zaman gündeme gelmiştir [5].

İlerleyen yıllardan itibaren ülkemizde “FATİH PROJESİ” adı altında sınıfların teknolojik alt yapısının artırılması hedeflenmekte ve bilgisayar destekli eğitimin güçlendirilmesi planlanmaktadır. Bu tür teknolojik tabanlı uygulamaların tüm okullara yaygınlaştırma çalışmalarının olmasına rağmen bu araçları etkin bir şekilde kullanabilecek öğretmen adaylarının yetiştirilmesi konusunda çalışmalar hala yapılmamakta, öğrencilerin ise bu bilgisayar okuryazarlığını kazanma sürecinin nasıl olacağı hala bir muammadır.

Bu bilgiler ışığında ülkemizde bilgisayar okur-yazarlığı hakkında birçok araştırma yapılmış olup [2, 3, 5, 8, 9, 13, 15, 18] genel anlamda bireylerin bilgisayar okuryazarlığının az olduğu ya da yeterli düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Önceki çalışmalar incelenerek öğrencilerin bilgisayar okuryazarlıklarının nasıl bir değişim gösterdiğini incelemek ve özellikle bilgisayar derslerine karşı öğrencilerin görüşlerini öğrenmek, bilgi çağına ayak uydurulması için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında bu çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar okuryazarlık düzeylerinin önceki yıllara göre gösterdiği değişimler incelenmiş, elde edilen veriler önceki yıllarda elde edilen sonuçlarla karşılaştırılmıştır.

2. Materyal ve Metod

Bu araştırma, MEB’e bağlı ilköğretim okullarında öğrenim gören 6. , 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin, öğrenimleri süresince almış oldukları bilgisayar dersi durumlarını ve önceki yıllarda yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak ilköğretim okullarındaki bilgisayar okuryazarlıklarının değişimini analiz etmeyi amaçlayan betimsel bir çalışmadır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini MEB’e bağlı ilköğretim okullarındaki 6., 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemini ise, Türkiye’deki 6 farklı ilde ilköğretim eğitimini sürdüren 480 öğrencidir.

	Kullanılmıyoları Cevapsız	Ders Ödev	Sosyal Paylaşım	Oyun Film vb	Diğer
6. Sınıf	16 (%3.3)	140 (%29.1)	13 (%2.7)	20 (%4.2)	1 (%0.2)
7. Sınıf	9 (%1.9)	142 (%29.6)	20 (%4.2)	7 (%1.4)	8 (%1.7)
8.Sınıf	3 (%0.6)	69 (%14.4)	25 (%5.2)	6 (%1.3)	1 (%0.2)
Toplam	28 (%5.8)	351 (%73.1)	58 (%12.1)	33 (%6.9)	10 (%2.1)

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Profili

2.2. Veri Toplama Araçları ve Analizi

Araştırma için kullanılan veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan verilerin istatistikleri SPSS 17 istatistik programıyla yapılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerin profilleri sunulmuştur. Bu tablodan ilköğretimde eğitim gören 480 öğrencinin katıldığı görülmektedir. Araştırma grubunun %39,5’i (n=190) 6. sınıf, %38,8’i (n=186) 7. sınıf ve %21,7’si (n=104) 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin %40,6’sının (n=195) cinsiyeti erkek, %59,4’ünün (n=285) cinsiyeti ise kızdır.

	HİÇ Biliyorum	Az Biliyorum	Yeterince Biliyorum	Çok İyi Biliyorum
6. Sınıf	23 (%4,8)	39 (%8,1)	57 (%11,9)	71 (%14,8)
7. Sınıf	8 (%1,7)	31 (%6,5)	62 (%12,9)	85 (%17,7)
8. Sınıf	10 (%2,1)	21 (%4,4)	34 (%7,1)	39 (%8,1)
Toplam	41 (%8,5)	91 (%19,0)	153 (%31,9)	195 (%40,6)

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bilgisayar Okuryazarlık Düzeyleri

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kendisini bilgisayar okuryazarı olarak ifade ettiği görülmektedir. İlgili tabloya bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin % 72,5’inin (n=348) bilgisayarı rahatlıkla kullanabildikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın % 8,5’lik (n=41) bir bölümünün bilgisayarı hiçbir şekilde kullanamadıkları ifade etmişlerdir.

	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
Erkek	61 (%12,7)	84 (%17,5)	50 (%10,4)	195 (%40,6)
Kız	129 (%26,8)	102 (%21,3)	54 (%11,3)	285 (%59,4)
Toplam	190 (%39,5)	186 (38,8)	104 (21,7)	480 (%100)

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Amaçları

Tablo 3’de de görüldüğü üzere öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%73,1, n=351) bilgisayarı dersleri ve ödevleri için, %12,1’i (n=58) sosyal paylaşım siteleri ve programları için kullandıklarını, % 5,8’i (n=28) ise bilgisayarı hiç kullanmadıklarını beyan etmişlerdir.

	5	4	3	2	1
Bilgisayar ders saati artırılmalıdır	208 (%43,3)	114 (%23,8)	72 (%15,0)	37 (%7,7)	49 (%10,2)
Bilgisayar dersi zorunlu ders olmalıdır.	132 (%27,5)	118 (%24,6)	71 (%14,8)	68 (%14,2)	91 (%19)
Diğer derslerimin projeleri internetten araştırmaya yapabileceğim şekilde verilmelidir.	170 (%35,4)	134 (%27,9)	86 (%17,9)	43 (%9,0)	47 (%9,8)

5= Tamamen Katılıyorum

1= Tamamen Katılmıyorum

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bilgisayar Dersine Karşı Görüşleri

Öğrencilerin bilgisayar derslerinin seçmeli olarak ders müfredatında olması ve bu ders hakkındaki görüşleri sorulmuş, bu tür sorulara verilen öncelikli cevaplar Tablo 4’te sunulmuştur. Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin % 67,1’i (n= 322) bilgisayar ders saatinin artırılmasını isterken, %17,9’u (n=86) bilgisayar dersinin saatinin artırılmasını istememektedir. Ayrıca bu öğrencilerin % 52,2’si (n=250) bilgisayar derslerinin zorunlu ders olarak müfredata yerleştirilmesini isterken, % 33,2’si seçmeli ders olarak müfredatta kalmasını istemektedir. Ayrıca katılımcıların % 63,3’ü (n=304) diğer ders projelerinin internetten

araştırma yapabilecekleri şeklinde verilmesini isterken, % 18,8'i (n=90) istememektedir.

	Hiç Bilmeyenler	Az Bilenler	Çok İyi Bilenler
6. Sınıf	16 (%8.0)	25 (%12.5)	34 (%17.0)
7. Sınıf	6 (%3.0)	32 (%16.0)	33 (%16.5)
8. Sınıf	6 (%3.0)	26 (%13.0)	22 (%11.0)
Toplam	28 (%14.0)	83 (%41.5)	89 (%44.5)

Tablo 5. Bilgisayar Okuryazarlık Düzeyleri

Bu çalışmaya paralel olarak Tor ve Erden (2004) tarafından yapılan çalışmanın istatistik sonuçları Tablo 5'de verilmiştir. Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrencilerin % 14,0'ı (n=28) bilgisayarı hiç bilmediğini beyan ederken, % 41,5'i (n=83) bilgisayarı az düzeyde bildiğini ve % 44,5'i (n=89) bilgisayarı çok iyi bildiğini beyan etmiştir. Tablo 5 incelendiğinde, öğrencilerin sınıfları yükseldikçe bilgisayar bilgilerinin de arttığı dikkati çekmektedir.

	Kullanmıyor Cevapsız	Ders Ödev	Sosyal Paylaşım	Diğer	Hepsi
Toplam	28 (%14.0)	30 (%15.0)	39 (%19.5)	87 (%43.5)	16 (%8.0)

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bilgisayar Kullanım Amaçları [18]

Tablo 6 incelendiğinde, Tor ve Erden (2004)'te yapılan çalışmasında öğrencilerin %14.0'ı (n=28) bilgisayar kullanmadıklarını belirtirken, %15.0'ı (n=30) bilgisayarı ders ve ödevleri için kullandıklarını, %19.5'i (n=39) sosyal paylaşım siteleri için kullandıklarını, %43.5'i (n=87) diğer aktiviteler için kullandıklarını belirtirken, %8'i (n=16) belirtilen tüm maddeler için bilgisayarı kullandıklarını beyan etmişlerdir.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplam	df	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	0.035	1	0.04	0.08	0.77
Gruplarıçi	284.99	678	0.42		
Toplam	285.02	679			

Tablo 7. Tor ve Erdem (2004) tarafından yapılan çalışmanın bilgisayar bilgi düzeyi açısından karşılaştırma sonuçları

Yapılan araştırma ile Tor ve Erdem tarafından yapılan araştırma sonuçları karşılaştırılmış, elde edilen bulgular Tablo 7'de verilmiştir. Tablo 7'de gösterilen analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin bilgisayar bilgi düzeyleri açısından, güncel çalışma sonuçlarının, önceki çalışma sonuçları [18] ile paralel olduğu, iki çalışma sonuçları arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(2-678)}=0.08$; $p>0,01$).

Son olarak öğrencilerin bilgisayar kullanım amaçları incelenmiş önceki çalışmada [18] öğrencilerin %15'i (n=30) bilgisayarı ders amaçlı kullanırlarken, güncel çalışmada öğrencilerin %73,1'i (n=351) bilgisayarı ders amaçlı kullandıklarını belirtmişlerdir. Özellikle öğrencilerin bilgisayarı ders amaçlı kullanma nedenleri araştırıldığında, derslerin ve özellikle performans projelerinin bilgisayar destekli olarak öğrencilere verilmesi nedeniyle olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Sonuç ve Tartışma

Yapılan incelemeler sonucunda ilköğretim öğrencilerin önceki yıllarda yapılan araştırmalara göre bilgisayar okuryazarlık düzeyleri arasında çok büyük bir artış olmadığı, bu oranlar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Hatta genel olarak düşünüldüğünde evlerinde bilgisayarı olan öğrencilerin sayısının artış göstermesine rağmen bilgisayar okuryazarlığında yeterli düzeyde artış

olmaması sorgulanması gereken diğere önemli bir husustur.

İlköğretim kurumlarında ki 4. ve 5. sınıflarda uygulanan bilgisayar derslerinin haftalık saatlerinin azaltılması ve seçmeli yapılmasının bu artışı yavaşlattığı literatürde belirtilmesine rağmen [5], hala bu derslerin ders saatinin artırılması yada zorunlu hale getirilmesi ile ilgili bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Öğrencilere bilgisayar dersleri ile ilgili yöneltilen sorular analiz edildiğinde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bilgisayar dersinin zorunlu ve saatlerinin arttırılmış olarak müfredata eklenmesini istedikleri görülmüştür. Öğrencilerin büyük bir oranla bilgisayar derslerinin zorunlu hale gelmesini istemelerinin nedenleri araştırıldığında, öğrencilerin bilgisayarı hala bir oyun aracı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır [5, 6].

Bilgisayar ve bilgisayar dersini oyun olarak niteleyen öğrencilerin bu kanıya varmalarındaki en büyük etkenlerin başında bilgisayar derslerinin değerlendirmeden muaf olarak seçmeli olarak sunulması olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilere bilgisayar dersi zorunlu halde verilerek, bilgisayarın sadece bir oyun aracı olmadığı aynı zamanda bir eğitim aracı olduğunun vurgulanması önerilmektedir.

Özellikle 2012 yılı itibariyle ilköğretim okullarında Fatih Projesi ile bilgisayar destekli eğitime ağırlık verileceği göz önünde tutularak bilgisayar derslerinin zorunlu hale gelmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak ilköğretim öğrencilerinin bilgisayar okuryazarlık düzeylerinin önceki yıllardaki bilgisayar okuryazarlık düzeyleri ile paralel olduğu, bu artışın ancak bilgisayar derslerinin zorunlu hale getirilip, içeriğinin yeniden gözden geçirilerek öğrencilere sunulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

4. Kaynaklar

[1] Akkoyunlu, B., “Bilgisayar Okur Yazarlığı Yeterlilikleri İle Mevcut Ders Programları/nın Kaynaştırılmasının Öğrenci Başarı ve Tutumlarına Etkisi”, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 12, 127-134, (1996).

[2] Akbulut, Ö.E., Akdeniz, A.R., ve Dinçer, G.T., “Benzetim Yazılımlarının Yapılandırıcı Öğrenme Kuramına Entegrasyonu Konusunda Öğretmen Adaylarının Görüşleri: Transformatörler”, **II. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu**, Kuşadası, (2008).

[3] Akpınar, Y., “Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul Okulları Örneği”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 2 (2), 79-96, (2003).

[4] Behrens, S. J., “A Conceptual Analysis and Historical Overview of Information Literacy”, **College & Research Libraries**, 55 (July), 309-322, (1994)

[5] Dinçer, S., “Öğretmen Yetiştiren Kurumlardaki Öğrencilerinin Öğrenim Hayatları Boyunca Bilgisayar Öğrenme Düzeylerinin ve Bilgisayar Okuryazarlıklarının İncelenmesi”, **Akademik Bilişim 2011**, Malatya: İnönü Üniversitesi, (2011)

[6] Dinçer, S., ve Şahinkayası Y., “A Cross-Cultural Study Of Ict Competency, Attitude and Satisfaction Of Turkish, Polish And Czech University Students”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 10 (4), 31-38, (2011).

[7] Doyle, Christian S., “Information Literacy in an Information Society: A Concept for the Information Age”. New York: Syracuse University, (1994).

- [8] Kılınç, A., ve Salman, S., “Fen ve Matematik Alanları Öğretmen Adaylarında Bilgisayar Okur Yazarlığı”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2 (2), 150-166, (2006).
- [9] Korkmaz, Ö., ve Mahiroğlu, A., “Üniversiteyi Yeni Kazanmış Öğrencilerin Bilgisayar Okuryazarlık Düzeyleri”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 17 (3), 983-1000, (2009).
- [10] MEB. **On Yedinci Millî Eğitim Şûrası Hazırlık Dokümanı (Araştırma Raporları)**, Ankara, (2006).
- [11] MEB. **İlköğretim Bilgisayar (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı**. Ankara, (2006).
- [12] Murray, J., “Looking at ICT Literacy Standards Through the Big6™ Lens”, **Library Media Connection**, Eric Id: 31853635, (2008).
- [13] Ocak, G., Usluel, Y.K., ve Uzunbeycan, G., Kaya, G., “Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yayılım Sürecinde Benimseyen Sınıflamaları ve Özellikleri”, **II. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu**, Kuşadası/İzmir, (2008).
- [14] Polat, C., “Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi**, (2005.)
- [15] Sülün, Y., Görecek, M., ve Çelik, Ö., “Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Düzeylerinin Belirlenmesi”, **The Proceedings of 7th International Educational Technology Conference**, Near East University North Cyprus, (2007).
- [16] Seamans, N. H. “Information Literacy: A Study of Freshman Students’s Perceptions, with Recommendations”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi, Virginia: Polytechnic Institute and State University**, (2001)
- [17] Spitzer, K., Eisenberg, M., ve Lowe, C., “Information Literacy. Essential Skills for The Information Age”, **Clearinghouse on Information and Technology**, (1998).
- [18] Tor, H., ve Erden, O., “İlköğretim Öğrencilerinin Bilgi Teknolojilerinden Yararlanma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 3 (1), 120-130, (2004).
- [19] Walsh, C.S., “Creativity as Capital in The Literacy Classroom: Youth As Multimodal Designers”, **Literacy**, 41(2), 79-85, (2007).
- [20] Wecker, C., Kohnlet, C., Fischer, F., “Computer Literacy and Inquiry Learning: When Geekslearn Less”, **Journal of Computer Assisted Learning**, 23, 133-144, (2007).